

ԺԱՄԱԳՐԻԻ ԱՂՈԹՔՆԵՐԸ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Առաքելները օր մը Յիսուսին մօտեցան եւ ըսին. «Տէր ուսո՛ւ մեզ կալ յաղօթս»: Ուրեմն Առաքելները աղօթել չէի՞ն գիտեր: Կ'երեւայ թէ այո, չէին գիտեր: Եւ կամ ալ եթէ գիտէին անգամ, իրենց գիտածը պակասաւոր էր, աղօթելուն շիտակ կերպը չէր: Եւ Յիսուս իրենց ուսոյց կատարեալ եւ շիտակ աղօթքը, Տէրունի աղօթքը, «Հայր Մերը»:

Մեր Տէրը, ոչ միայն աղօթելը ուսոյց, այլ ինքն անգամ աղօթեց: Միայնակ աղօթեց, լեռներու եւ անապատներուն մէջը աղօթեց, Առաքելոց հետը աղօթեց, Գեթսեմանիին մէջը աղօթեց, եւ նոյնիսկ աղօթեց Խաչին վրայ:

Սուրբ Գրոց մէջ յիշատակուող բոլոր Հայրապետներն ալ աղօթասաց անձինք եղած են: Արքահամ եւ Յակոբ եւ Մովսէս աղօթած են: Մարգարէները եւ Առաքելները աղօթած են: Աղօթած են նաեւ բոլոր սուրբերը եւ մարտիրոսները եւ ճգնաւորները եւ կոյսերը:

Աղօթքը եւ աղօթելը հիմքն է Հայերուս եկեղեցւոյն: Եւ մենք, Հայերս ունինք աղօթքներու հսկայական շտեմարան մը եւ գանձարան մը: Սոյն աղօթքներուն ո՞րքանը գիտենք արդեօք եւ կամ ո՞րքանը կը գործածենք այսօր: Դժբախտաբար մենք ալ առաքելոց կը նմանինք. թէ՛ չենք գիտեր այդ աղօթքները եւ թէ՛ անոնս կ'առնենք զանոնք:

Սոյն գրութեան նպատակն է աղօթքներու այս գանձարանին գոնէ մէկ տասանորդը պրպտել եւ ի լոյս ընծայել: Գիտնալու համար թէ մեր Հայրապետները եւ աղօթագիր սուրբերը ասկէ դարեր առաջ ի՞նչ աղօթքներ շարադրած են, ի՞նչ բաներու համար պէտք տեսած են առ Աստուած աղերս մատուցանել, եւ մեզի ի՞նչ աւանդ ձգած են որ մենք ալ աղօթենք

իրենց նմանութեամբը:

Գրութեանս վերնագիրն է «Ժամագրքի Աղօթքները»: Անշուշտ մեր ժամագիրքը որ հարիւրաւոր էջերէ կը բաղկանայ իր ամբողջութեամբը աղօթագիրք է: Բայց եւ նկատի պիտի առնեմ միայն այն էջերը ուր կ'երեւան բուն աղօթքները, «աղօթք» մակդիրի տակ: Այսինքն պիտի չդպնամ Սաղմոսներուն, Շնորհալի Հայրապետի երգերուն եւ «հաւատով խոստովանիմին», Մանասէ Թագաւորի «Տէր Ամենակալին» եւ Նարեկացիի «Ի Խորոց Սրտի»ներուն: Բայց նկատի պիտի առնեմ, եօթը ժամապաշտութեանց մէջ երեւցող աղօթքները իրենց ամբողջութեանը մէջ:

Սոյն աղօթքները, անշուշտ թէ կը պարունակեն, բազմազան եւ այլազան աղերսներ եւ խնդրումներ եւ նիւթեր: Իմ նպատակս է հոս յիշատակել եւ գրութեան նիւթ ընել հետեւեալները միայն. «Խաղաղութիւն Ամենեցուն», «Խնամք Հայրական», «Կրօնաւորութիւն», «Թողութիւն Մեղաց», «Լոյս», «Արքայութիւն» եւ «Գոհութիւն եւ Փառք»:

«Խաղաղութիւն Ամենեցուն»

Ժամագրքի «աղօթք»ներուն մէջ, մշտապէս կրկնուող եւ կարեւոր նիւթերէն մին է Խաղաղութեան խնդրումները:

Ամենքս ալ գիտենք որ Խաղաղութեան փնտրտուիք, մերօրեայ աշխարհը մտահոգող իրականութիւններէն մեծագոյնն է: Կ'երեւայ թէ, Խաղաղութիւնը, ի հնումն, Հայաստան աշխարհի եւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ համար եւս ամենակարեւոր անհրաժեշտութիւն մըն էր:

«Խաղաղութիւն» բառը, ժամագրքի էջերուն մէջ կը հնչուի աւելի քան հարիւր անգամներ: Մեր եկեղեցւոյն եօթը ժամապաշտութիւններէն մին, որոշած ենք անուանել «Խաղաղական»: Աղօթասաց եկեղեցականը, ամէն այսպէս կոչուած «մեծ» աղօթքի կիսուն անպայման կ'արտասանէ «Խաղաղութիւն ամենեցուն» ասութիւնը: Նոյնը կը պատահի Պատարագի ամբողջ երկայնքին: Սարկաւազը կրկին ու կրկին անգամներ կը քարոզէ հաւատացելոց. «Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեցուիք», եւ «Վասն խաղաղութեան զՏէր աղաչեցուիք»:

«Պահպանիչ» կարն աղօթքը որ էն յաճախ գործածուող աղօթքներէն մին է, իր մէջ կը պարունակէ խաղաղութեան խնդրուածքը: Ամենօրեայ ճաշերէն առաջ կ'աղօթենք եւ կ'ըսենք. «Ճաշակեցուիք խաղաղութեամբ»: Տէր Ողորմեայի պահուն աղիողորմ կ'եղանակենք. «Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն»: Եւ ժամապաշտութեանց աւարտին, քահանան հաւատացեալները կ'արձակէ «Երթալք խաղաղութեամբ» ըսելով:

«Խաղաղութիւնը» Սուրբ Գրոց մէջ եւս յաճախ գործածուող թեմա մըն է: Հակառակ անոր որ Հին ու Նոր Կտակարանի մէջ յաճախակի պատերազմներ եւ խռովութիւններ եւ մահեր տեղի կ'ունենան, բայց եւ այնպէս Խաղաղութիւն բառը եւ անոր տարբերակները, աւելի քան երեք հարիւր յիսուն անգամներ կ'երեւին Աստուածաշունչի մէջ:

Որքան երանելի ենք որ, մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս իր առաքելութիւններէն մին նկատած է ըլլալ բաշխիչ խաղաղութեան եւ քարոզիչ խաղաղութեան: Իր Ծննդեան օրն իսկ, հրեշտակները երգեցին եւ ամբողջ աշխարհին ծանուցին Անոր «եւ յերկիր խաղաղութիւն» բերելը: Եւ մենք քրիստոնեաներս զինք կը հռչակենք «Իշխան Խաղաղութեան»: Քրիստոս երանի կարգաց

բոլոր «խաղաղարարներուն»: Եւ Վերջին Ընթրիքին, իր անձնական Խաղաղութիւնը ժառանգ ձգեց իր Առաքեալներուն: Յիսուս նոյնիսկ խաղաղութիւն բերաւ քնութեան եւ ծովերուն: Երբ ինք խօսեցաւ փոթորիկը հնազանդեցաւ: «Եւ եղբւ խաղաղութիւն մեծ», կ'ըսէ Աւետարանը:

Ահաւասիկ ուրեմն սոյն սրբազան խաղաղութեան կարիքին համար է որ մեր Հայրապետները իրենց շարադրած բոլոր «աղօթք»ներուն մէջն ալ անպայման կը ներմուծեն խաղաղութեան խնդրուածքը: Ահա քանի մը օրինակներ, եւ տեսէք թէ ինչպիսի բառերով գրի կ'առնեն անոնք իրենց այս նպատակը. —

Խաղաղութիւն Տուր Մեր անձին

«Խաղաղացո զանձինս մեր յամենայն սատանայական խռովութեանց եւ յաշխարհական զքօսանաց: . . . Խաղաղութեամբ բոլ ամրացո զմեզ եւ աներկիւղ պահեա յամենայն չարէ: . . . Հաստիչ խաղաղութեան, հաստատեա զանձինս մեր բոյով խաղաղութեամբ: . . . Պարսպեալ պահեա զանձինս մեր երկնաւոր խաղաղութեամբդ: . . . Աղբիւր խաղաղութեան, Տէր Աստուած մեր, խաղաղացո զմիտս եւ զխորհուրդս: . . . Հրեշտակի խաղաղութեան յանձն արա զանձինս մեր:»

Խաղաղութիւնը Տուր Գիշեր Եւ Յորեկ

«Շնորհեա մեզ Տէր, անխռով խաղաղութեամբ զգիշերս անցուցանել: . . . Գոհանամք զքէն յաղագս խաղաղութեամբ անցուցանելոյ զերկարութիւն տուրնջեան: . . . Հրեշտակի խաղաղութեան յանձն արա զանձինս մեր, որ եկեալ պահեցէ զմեզ անխռովս, ի տուէ եւ ի գիշերի, յարթութեան եւ ի հանգստեան մերում: . . . Եւ այժմ

աղաչեմք գեղ Տէր Աստուած մեր,
գիւնգիստ գիշերիս շնորհեա
խաղաղութեամբ անցուցանել: . . .
Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր, որ
պարգեւեցեր զօրս զայս բարեաւ եւ
խաղաղութեամբ անցուցանել:»

Խաղաղութիւն Տոյր Ամբողջ Աշխարհին
եւ Մեր Ազգին

«Ձխաղաղութիւն պարգեւեա ամենայն
աշխարհի, եկեղեցեաց, քահանայից,
քաղաքացն քրիստոնէից, Հայրապետու-
թեան եւ Հանրապետութեան ազգիս Հայոց
եւ ամենայն ժողովրդեան: . . . Յիշեա
Տէր եւ օրհնեա զսուրբ եւ կաթողիկէ եւ
առաքելական եկեղեցի քո: Շնորհեա սմա
զանշարժ զխաղաղութիւն:»

Որպէս Հայ եկեղեցական, ամէն անգամ
որ եկեղեցւոյս մէջ կը կարդամ վերոյիշեալ
աղօթքները, եւ կ'իմանամ. «Սատանայ,
խռովութիւն, աշխարհական զբօսանաց,
եւ միտք եւ խորհուրդ» քառերը, եւ ասոց
բոլորին համար Խաղաղութիւն հայցուիլը,
ես ինծի կը խորհիմ եւ կ'ըսեմ. «Ուրեմն
մեր Հայաստան աշխարհին մէջ եւս մարդիկ
եւ ժողովուրդներ, անհատներ եւ
եկեղեցական եւ սրբազան հայրեր, մտքի
եւ հոգիի եւ զգացմանց մտահոգութեանց
մէջ էին եւ կը փնտռէին երկնաւոր
խաղաղութիւն»: Եւ երբ կը կարդամ,
եկեղեցեաց եւ ամբողջ աշխարհին համար
արտասանուած խաղաղութեան
բաղձանքները, ես ինծի կը մտմտամ. -
«ուրեմն մեր երանելի Հայրապետները,
իրենց ժամանակներուն մէջ եւս ազգաց եւ
քաղաքացեաց մէջ պատերազմներ կը
տեսնէին եւ պաղատագին կը հայցէին սէր
եւ խաղաղութիւն, թէ՛ մեր ազգին համար
եւ թէ ամբողջ աշխարհին համար»:

Այսօր շեշտակի եւ բազում
անգամներ կրկնուող «Խաղաղութեան»
պաղատանքներէն վերջ, Տէր Յիսուս

Քրիստոս մտիկ պիտի տա՞յ արդեօք իր
հաւատացեալներուն եւ իր եկեղեցիներուն:
Եւ եթէ այո, Ան մտիկ պիտի տայ, հապա
ինչո՞ւ համար կ'արտօնէ որ Պատերազմները
բազմաման, Սատանայական գործունեու-
թիւնք իրենց աւերը տարածեն, եւ մար-
դերս տուայտիմք ներքին ու արտաքին
խռովութիւններով:

Սոյն հարցումները անշուշտ թէ կը
պատկանին բոլոր ժամանակներու, եւ
շատերուս համար կը մնան
անպատասխան: Բայց եւ այնպէս, ես
անձնապէս կը հաւատամ որ, Յիսուս
մշտական կերպով կը հասնի ճշմարիտ
հաւատացեալոց արդար աղօթքներուն, եւ
կը շնորհէ իր խաղաղութիւնը:

Միւս կողմէ պէտք է մոռնանք
սակայն որ, Քրիստոսի տուած
խաղաղութիւնը եւ աշխարհիս տալիք
խաղաղութիւնը նոյն եւ նման չեն երբեք:
«Խաղաղութիւն թողում ձեզ, զխաղաղութիւն
գիմ տամ ձեզ: Ոչ որպէս աշխարհս տայ՝
տամ ես ձեզ», կ'ըսէ Ան: Եւ ուրիշ տեղ՝
կը շարունակէ. - «Համարի՞ք եթէ
խաղաղութիւն եկի տալ յերկիր, ո՛չ՝ ասեմ
ձեզ, այլ քաժինս»:

Յիսուս խաղաղութիւնը կու տայ
ուրեմն: Բայց իր տուածը հոգեւոր
խաղաղութիւն է, երկնային խաղաղութիւն
է: Հրեշտակներու ունեցած խաղաղութիւնն
է: Հոգին Սուրբ կը բնակի այդ
խաղաղութեան մէջ: Քրիստոսի
խաղաղութիւնը ողողուած է սիրով եւ
հաւատով: Սուրբն Ստեփաննոս այսպիսի
խաղաղութիւն ունեցաւ իւր հոգին աւանդած
ատենը: Իր եկեղեցւոյն բոլոր
մարտիրոսներն ալ իւր երկնային
խաղաղութեանը շնորհիւ կարողացան ըն-
ծայել իրենց երկրաւոր կեանքը եւ ստանալ
երկնային փառաց պսակը:

Իսկ Ընդհանրական եւ Տիեզերական
Խաղաղութիւնը կ'երեւայ թէ պիտի
իրականանայ Կատարածին օրը, ըստ

Քրիստոսի: Երբ «Դայլբ եւ գառինք ի միասին ճարակեսցին» եւ աշխարհիս բոլոր ժողովուրդներն ալ պիտի ըլլան «մի հօտ եւ մի հովիւ»:

Մինչ այդ եկե՛ք մենք հետեւինք մեր

Հայրապետներուն եւ անձանձիր աղօթեմք.- «Պահպանիչ եւ Յոյս հաւատացեալոց, Քրիստոս Աստուած մեր, պահեա զմեզ ընդ հովանեաւ սուրբ եւ պատուական խաչիւղ քո ի խաղաղութեան»:

ԿԱՐԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ՄՈԳԵՐՈՒՆ ԳԱԼՈՒՍԸ

Յիսուսի Ծննդեան պատմութեան մէջ, խորհրդանշական տեղ մը գրաւած է մոգերու դրուագը:

Թէեւ Ղուկաս ընդարձակօրէն գրած է Յիսուսի ծննդեան պարագաներուն մասին, բայց միայն Մատթէոս աւետարանիչն է, որ Մոգերու Դալուստը նկարագրած է իր Աւետարանին մէջ (Մտք.Բ. 1-12):

Մեծն Հերովդէսի թագաւորութեան շրջանին (Ն.Բ. 40-4), Յիսուս Նազովրեցի կը ծնի Բեթղեհէմի մէջ (Երբ. Bet-lehem, որ կը նշանակէ հացի-կերակուրի տուն): Դաւիթ թագաւորի հոջակաւոր այս քաղաքը հին ժամանակ կոչուած է Նփրաթայ (Դիրք Ծննդոց ԼԵ.19): Միւսիայի մարգարէութեան համաձայն, հոն պիտի ծնի իշխանը (Ե.2), որ պիտի հովուէ ու փրկէ ժողովուրդը (Մտք. Բ. 6):

Մանկութեան տարիներուն մեր մտքին մէջ անջնջելիօրէն դրոշմուած է այն պատկերը, թէ Յիսուս Քրիստոս ծնաւ ախոռ-մսուրին մէջ: Սակայն, Մատթէոս կը գրէ, որ մոգերը "տունը մտան" (Բ. 10). հետեւաբար, ախոռ-մսուրի պատկերը լիակատար չէ:

Նախնական եկեղեցւոյ նշանաւոր հայրերէն Ս. Յուստինոս շուրջ 150ի ատենները ապրած է Բեթղեհէմի շրջակայքը: Ան կը վկայէ թէ Յիսուս ծնած է քաղաքի մը մէջ:

Բեթղեհէմի մէջ տունները կառուցուած են կրաքարի գառիթափերու վրայ: Սովորական էր տան ստորոտի կրաքարը փորել եւ ունենալ քաղաքանման ախոռ մը: Այսպիսի վայր մը ծնած ըլլալու է Յիսուս: Հաւանական է նկատել որ Յովսէփի կարգադրութեամբ Մարիամն ու մանուկ Յիսուս պատսպարուած են տուն-քաղաքի մը մէջ:

Դ. դարուն, Մեծն Կոստանդիանոս կայսրը տաճար մը կանգնած է Յիսուսի ծննդավայրին տեղը, որ ցարդ կանգուն մնացած է եւ ամէն տարի հանդիսութեամբ պատարագ կը մատուցուի յիշատակելու Յիսուսի ծնունդը:

Յիսուսի ծնունդը կը զուգադիպի պատմական այնպիսի ժամանակաշրջանի մը, երբ ժողովուրդներ կ'անկկալէին թագաւորի մը գալուստը:

Հռոմայեցի մեծ պատմագիր Տակիտոս կը վկայէ, թէ «այն հաստատ համոզումը կը տիրէր, որ արեւելքը պիտի գորանայ ու Պաղեստինէն իշխողներ պիտի տիրանան համաշխարհային կայսրութեանց»: Ըստ Սուետոն պատմիչի, «Արեւելքի մէջ տարածուած է այն հին ու հաստատ հաւատքը, թէ պաղեստինէն եկած մարդիկ պիտի իշխեն աշխարհի»: Մարդկութեան